

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Агаларлі Агаларч

Роль середнього коридора в енергетичній стратегії Азербайджану: перехід до зеленої енергії

УДК 327

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-6.18>

Агаларлі Агалар
докторант кафедри міжнародних
відносин
Західно-Каспійського університету
вул. Істиглаліят, 31, Баку, Азербайджан
ORCID: 0009-0006-0174-8987

Метою цієї статті є вивчення зростаючого значення Середнього Коридору (Транскаспійського міжнародного транспортного маршруту) в енергетичній політиці Азербайджану, а також його регіональних та міжнародних впливів. У статті наголошуються подвійні цілі Азербайджану: постачання власних енергетичних ресурсів до Європейського Союзу та роль транзитного вузла для енергії, що надходить із Центральної Азії. Як найшвидший і найбезпечніший маршрут, що з'єднує Європу з Китаєм і Центральною Азією, Середній коридор зміцнює позиції Азербайджану на світовому енергетичному ринку. Вторгнення Росії на Україну, а також санкції ЄС проти Росії та Ірану ще більше наголошують на стратегічній ролі цього коридору, наголошуючи на ключовій позиції Азербайджану. Крім того, у статті розглядається стратегія Азербайджану в галузі зеленої енергетики та перспективи співпраці з ЄС, включаючи вплив проведення COP29 у Баку на екологічні зобов'язання країни та ініціативи в рамках «Року солідарності заради зеленого світу» для прискорення переходу до відновлюваних джерел енергії. Різні проекти транспортної та комунікаційної інфраструктури підтримують цілі Азербайджану в галузі енергетичної безпеки та економічної стійкості, позиціонуючи країну як потенційний глобальний енергетичний центр. Середній коридор зміцнює стратегічні позиції Азербайджану у сфері транспорту, логістики та експорту енергії, вносячи значний внесок у енергетичну безпеку Європи.

Методологія та методи. Стаття використовує методи аналізу, синтезу, індукції та порівняльного аналізу для всебічного дослідження ролі Середнього Коридору в енергетичній політиці Азербайджану та його значущості у процесі переходу до зеленої енергії.

Новизна статті полягає в оцінці стратегічного значення Середнього Коридору в енергетичній політиці Азербайджану у контексті переходу до зеленої енергії. Крім того, у статті представлені нові підходи до енергетичного транзиту та потенціалу відновлюваних джерел енергії Азербайджану, а також наголошуються на перспективах регіонального та глобального співробітництва.

Основні висновки: Стаття наголошує на тому, що Середній Коридор є ключовим стратегічним маршрутом в енергетичній політиці Азербайджану, зміцнюючи позицію країни в процесі переходу до зеленої енергії. Вона показує, що співпраця Азербайджану з Європейським Союзом як у галузі енергетичного транзиту, так і в галузі відновлюваних джерел енергії значно сприяє регіональній та глобальній енергетичній безпеці. Крім того, проекти у галузі зеленої енергії акцентуються як невід'ємна частина стратегії сталого розвитку Азербайджану.

Ключові слова: Середній коридор, Азербайджан, COP29, зелена енергія, Центральна Азія.

Вступ. Роль та значення проекту Середнього Коридору в енергетичній політиці Азербайджану привертають увагу як на регіональному, так і міжнародному рівні. Азербайджан, який має багатий енергетичний потенціал, є стратегічно важливим для Європи як транзитний центр для постачання своїх вуглеводневих ресурсів до Європейського Союзу (ЄС), а також для транспортування енергії з Центральної Азії. Середній Коридор, також відомий як Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут, зміцнює позицію Азербайджану на глобальному енергетичному ринку як найшвидший і найбезпечніший транспортно-енергетичний коридор, що сполучає Європу та Азію.

Концепція Середнього Коридору – це геостратегічний проект, спрямований на поєднання Китаю

та країн Центральної Азії з Кавказом та Європою через Азербайджан та Туреччину. Роль Азербайджану в цьому коридорі має важливе політичне, економічне та екологічне значення. Геополітичні зміни, такі як війна Росії з Україною та санкції ЄС проти Росії та Ірану, збільшують важливість Середнього Коридору, що у свою чергу виділяє роль Азербайджану. Стратегія експорту енергетичних ресурсів та перехід на відновлювані джерела енергії роблять Азербайджан важливим гравцем у забезпеченні енергетичної безпеки Європи та у процесі переходу до «зеленої» енергетики.

Метою цієї статті є вивчення ролі Азербайджану у проекті Середнього Коридору та його місця в енергетичній політиці країни. У цьому контексті Азербайджан розглядається не лише

як країна-експортер вуглеводневих ресурсів, а й як держава, яка підтримує стратегію переходу до «зеленої» енергетики. Особливо проведення кліматичної конференції COP29 в Азербайджані та оголошення 2024 року в країні «Роком солідарності заради Зеленого світу» [1] підтверджують амбітні цілі Азербайджану в галузі зеленої енергетики.

Значення Серединного Коридору для Азербайджану проявляється у двох ключових аспектах. По-перше, це зміцнення позиції Азербайджану як важливого партнера щодо забезпечення енергетичної безпеки ЄС та диверсифікації енергетичних ресурсів, що, у свою чергу, підтримує цілі Азербайджану щодо переходу на «зелену» енергетику. Завдяки своїм природним ресурсам та потенціалу відновлюваних джерел енергії Азербайджан може стати важливим центром енергетичних постачань до Європи. Середній Коридор, стимулюючи як транспортування енергії, так і використання зеленої енергії, становить один із ключових стратегічних напрямів енергетичної політики Азербайджану. По-друге, в умовах геополітичної напруженості та конфліктів на інших трансконтинентальних коридорах Середній Коридор надає Азербайджану можливості для збільшення своїх транзитних можливостей, забезпечуючи швидкий і безпечний транспорт.

Ця стаття також проаналізує проекти, які реалізує Азербайджан у рамках переходу до зеленої енергетики, а також енергетична співпраця з ЄС. Меморандум про стратегічне партнерство в енергетичному секторі, підписаний з ЄС [2], та інвестиції у проекти зеленої енергетики є важливими індикаторами цього процесу. Азербайджан зміцнює свою стратегічну позицію у забезпеченні енергетичних ресурсів, використовуючи як традиційні джерела енергії, такі як нафта та газ, так і відновлювані джерела енергії, такі як вітер та сонце.

Новизна статті полягає в оцінці стратегічного значення Середнього Коридору в енергетичній політиці Азербайджану у контексті переходу до зеленої енергії. Крім того, у статті представлені нові підходи до енергетичного транзиту та потенціалу відновлюваних джерел енергії Азербайджану, а також наголошуються на перспективах регіонального та глобального співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Стратегічна роль Серединного Коридору для Азербайджану та регіону. Середній Коридор (Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут) є проектом стратегічного значення як для Азербайджану, так і для країн регіону. Цей коридор розміщує Азербайджан у центрі торговельного та енергетичного транзитного маршруту, що сполучає Європу та Азію. Конфлікт між Росією та Україною, а також санкції, запроваджені Заходом проти Росії та Ірану, ще більше збільшили значущість

Серединного Коридору. Завдяки своїм багатим енергетичним ресурсам Азербайджан має можливість постачати не лише свої власні енергетичні ресурси, а й ресурси з Центральної Азії на європейський ринок, що дозволяє йому зайняти більш стратегічну позицію на глобальному енергетичному ринку.

Ідею Серединного Коридору було висунуто у 2013 році Казахстаном, Азербайджаном, Грузією, Туреччиною та Румунією, а того ж року було створено координаційну комісію між Азербайджаном, Грузією та Казахстаном [3]. В умовах напруженої геополітичної обстановки цей маршрут став найкоротшим та безпечнішим з'єднанням Китаю та Європи та конкурує з Північним та Південним коридорами. Цей проект, який підтримує Азербайджан і Туреччина, значно сприяє розвитку політичних та економічних відносин між двома країнами. Через цей коридор розвиваються транспорт та логістика, відкриваючи Азербайджану можливості стати важливим транзитним центром для регіональної торгівлі та співробітництва. У цьому контексті підписання Азербайджаном у липні 2022 року «Меморандуму про стратегічне партнерство в енергетичному секторі» з ЄС та зобов'язання щодо збільшення постачання енергії в ЄС ще більше наголошують на стратегічному значенні Серединного Коридору.

Однією з основних цілей проекту є створення сучасної оптоволоконної інфраструктури для високошвидкісної передачі даних та енергії між Каспійським та Чорним морями [4]. Очікується, що прямий підводний електропровід знизить втрати енергії та підвищить ефективність розподілу електроенергії. Це залучає додаткові інвестиції в енергетичний сектор як на регіональному, так і на міжнародному рівнях, сприяючи економічному зростанню та стабільності. Ця нова інфраструктура підтримає більш ефективну інтеграцію зеленої енергії до енергомережі. Відповідно до глобальних тенденцій стійкості ці зміни підвищать конкурентоспроможність Азербайджану на світовому енергетичному ринку та сприятимуть диверсифікації економіки. Можливості для високошвидкісної передачі сприятимуть розвитку цифрової економіки регіону. Поліпшення зв'язків, а також розширення можливостей у таких галузях, як технології, фінанси та телекомунікації, дозволить Азербайджану розширити свою економічну базу.

Як видно з вищевикладеного, роль Азербайджану в Серединному Коридорі виходить за рамки простого експорту нафти та газу. Цей коридор також посилює економічну та геополітичну співпрацю Азербайджану з Центральною Азією. Країни Центральної Азії, такі як Казахстан, Туркменістан та Узбекистан також хочуть вивести свої енергетичні ресурси на європейські ринки через Середній Коридор, і Азербайджан відіграє важливу роль

у цьому процесі як транзитний центр. Через цей маршрут можливий транспорт різних видів енергії, включаючи скраплений природний газ (ЗПГ), природний газ, зелену електроенергію та водень, що може значно сприяти енергетичній безпеці ЄС.

Стратегічне значення Серединного Коридору Азербайджану також пов'язані з потенціалом економічного розвитку. Розвиток цього маршруту залучає серйозні інвестиції у транспортну та логістичну інфраструктуру Азербайджану, що, у свою чергу, сприяє диверсифікації економіки країни. Співпраця Азербайджану з міжнародними фінансовими інститутами, такими як Світовий банк та Азіатський банк розвитку, у підтримці розвитку Серединного Коридору ще більше зміцнює довгострокові перспективи проекту. Ця співпраця допомагає Азербайджану зміцнити свою позицію як енергетичного центру в регіоні та забезпечити економічну стійкість.

Коридор також відкриває нові можливості для задоволення потреб Європи у енергетичних ресурсах. Доставка азербайджанської нафти та природного газу на європейський ринок має стратегічне значення для забезпечення енергетичної безпеки ЄС. Політика ЄС щодо диверсифікації енергетичних джерел та зусилля щодо скорочення залежності від Росії також збільшують інтерес до цього коридору. Багаті енергетичні ресурси Азербайджану та його вигідне географічне розташування зміцнюють його транзитну роль. Це також відповідає стратегічним цілям ЄС щодо диверсифікації джерел енергії та збільшення частки відновлюваних джерел енергії до 2030 року.

На закінчення Середній Коридор має стратегічне значення для енергетичної політики Азербайджану і є основним маршрутом для доставки енергетичних ресурсів країни на європейський ринок. Цей коридор дає Азербайджану можливість не лише постачати власні енергетичні ресурси, а й транспортувати енергію країн Центральної Азії до Європи. Це зміцнює міжнародну позицію Азербайджану і робить значний внесок у забезпечення енергетичної безпеки та сталого розвитку регіону.

Стратегія переходу Азербайджану до зеленої енергетики та значення COP29. Слід наголосити, що енергетична стратегія Азербайджану спрямована не лише на експорт вуглеводнів, а й на процес переходу до зеленої енергетики. Країна робить важливі кроки у напрямі розвитку поновлюваних джерел енергії. У цьому контексті проведення COP29 в Азербайджані та оголошення 2024 року «Роком солідарності заради зеленого світу» є значущими подіями, що підтверджують амбіції Азербайджану щодо лідерства в галузі зеленої енергетики. Ці ініціативи підтримують стратегію сталого розвитку країни, спрямовану на зміцнення співпраці з ЄС та залучення інвестицій у екологічно чисті технології.

Азербайджан має значний потенціал відновлюваних джерел енергії як на суші (135 ГВт), так і на морі (157 ГВт). Економічний потенціал відновлюваної енергії оцінюється в 27 ГВт і включає такі джерела, як вітер (3000 МВт), сонце (23000 МВт), біопаливо (380 МВт) і гідроенергія на річках (520 МВт). Незважаючи на те, що Азербайджан є експортером енергетичних ресурсів на основі викопних видів палива, в рамках своєї політики енергетичної безпеки країна надає особливої уваги відновлюваним джерелам енергії. Загальна потужність виробництва електричної енергії країни становить 7954 МВт, у тому числі 16,5% посідає поновлювані джерела. Азербайджан має на меті довести частку відновлюваних джерел енергії в енергетичному балансі до 30% до 2030 року, забезпечивши таким чином чисте та стійке енергетичне майбутнє [5].

Особливу увагу Азербайджан приділяє розвитку потенціалу у галузі вітрової та сонячної енергетики. Країна розробляє проекти, спрямовані на використання сильних вітрових потоків у районі Каспійського моря та сонячної радіації у різних регіонах для реалізації великих енергетичних проєктів. Ініціативи Азербайджану в галузі зеленої енергетики відповідають цілям ЄС, який ставить перед собою завдання довести частку відновлюваних джерел в енергетичному балансі до 42,5% до 2030 [6]. Досягнення цієї мети дозволить Азербайджану не лише збагатити свій енергетичний баланс відновлюваними джерелами, а й стати прикладом для інших країн регіону.

Проведення COP29 в Азербайджані також наголошує на важливості країни на глобальній кліматичній арені. Через цю конференцію Азербайджан прагне представити свої проєкти в галузі зеленої енергетики та екологічної ефективності міжнародної спільноти. Організація конференції в Азербайджані є також важливим кроком для зміцнення іміджу країни та демонстрації її амбіцій щодо лідерства у переході до зеленої енергетики.

Оголошення 2024 року «Роком солідарності заради зеленого світу» також наголошує на важливості стратегії зеленої енергетики для Азербайджану. У рамках цієї ініціативи країна розробляє спеціальні стратегії створення «Зеленої енергетичної зони» на звільнених територіях. В економічному курсі, визначеному Президентом Азербайджану Ільхамом Алієвим для звільнених територій, створення «Зеленої енергетичної зони» є одним із основних напрямків. Після 44-денної Вітчизняної війни під час консультації 6 січня 2021 року Президент країни запропонував стратегічну концепцію створення «Зеленої енергетичної зони» у звільнених районах, зазначивши, що в цих територіях є значний потенціал для розвитку поновлюваних джерел енергії [7].

Згідно з Указом Президента Азербайджанської Республіки від 3 травня 2021 року № 2620 щодо

заходів щодо створення зони «зеленої енергії» на звільнених територіях Азербайджанської Республіки, передбачено залучення міжнародної консалтингової компанії [8]. У рамках реалізації Указу було розпочато співпрацю з японською компанією TEPSCO, та було підготовлено відповідний концептуальний документ [9].

Логічним результатом цього процесу є нові проекти із виробництва зеленої енергії в економічних районах Карабаху та Східного Зангезура. В рамках цих проектів планується розширення використання вітрових електростанцій, сонячних панелей та гідроенергетичних ресурсів. У таких районах, як Губадли, Зангілан, Джебраїл, Фізулі та Лачин, є великий потенціал для розвитку відновлюваних джерел енергії, і Азербайджан планує ефективно використати цей потенціал. За попередніми оцінками, потенціал сонячної енергії у цих районах становить 7200 МВт, а потенціал вітрової енергії – 2000 МВт. Також відомо, що річки, такі як Тертерчай і Хекери, мають значний гідроенергетичний потенціал [10].

Азербайджан також запроваджує екологічно ефективні технології на звільнених територіях. У цих районах реалізуються різні проекти зеленої енергії, такі як виробництво електроенергії із відновлюваних джерел, вуличне освітлення на основі світлодіодів, встановлення сонячних панелей. Ці проекти не лише забезпечують енергетичну безпеку, а й сприяють досягненню однієї з ключових цілей енергетичної стратегії Азербайджану – забезпечення екологічної стійкості. Як приклад останніх кроків, зроблених для забезпечення енергетичної безпеки країни, можна навести кілька випадків. Наприклад, у звільнених районах Лачин, Кельбаджар і Суговушан було введено в експлуатацію чотири гідроелектростанції загальною потужністю 20,2 МВт:

- Гюлябірді ГЕС – 8 МВт;
- Суговушан-1 ГЕС – 4,8 МВт;
- Суговушан-2 ГЕС – 3,0 МВт;
- Кельбаджар-1 ГЕС – 4,4 МВт.

Крім того, триває будівництво двох гідроелектростанцій на річці Араз у Джебраїльському районі із загальною потужністю 140 МВт для азербайджанської сторони (100 МВт для «Худофарин» та 40 МВт для «Киз Кала»). Будівництво цих об'єктів прискорюється завдяки підписанню угоди між Азербайджаном та Іраном у 2022 [10].

Країна також залучає міжнародні інвестиції у зелену енергетику. Наприклад, з компанією BP було підписано контракт на будівництво сонячної електростанції потужністю 240 МВт у Зангілані та Джебраїлі [11]. У січні 2020 року було підписано контракт між Міністерством енергетики Азербайджану та компанією Masdar з Об'єднаних Арабських Еміратів. У квітні 2021 року було підписано інвестиційний договір, договір про про-

даж електроенергії та угоду про підключення до мережі для будівництва сонячної електростанції потужністю 230 МВт. У жовтні 2023 року було офіційно відкрито сонячну електростанцію потужністю 230 МВт у Карадазькому районі, яка є найбільшою сонячною електростанцією у Каспійському регіоні та СНД. Будівництво станції було здійснено коштом іноземних інвестицій у розмірі 262 мільйонів доларів США. Ця станція щорічно вироблятиме 500 мільйонів кВт · год електроенергії, що дозволить заощадити 110 мільйонів кубометрів природного газу та знизити викиди вуглекислого газу на 200 тисяч тонн [12].

Ці проекти сприяють інтеграції Азербайджану у світовий ринок зеленої енергії та дозволяють експортувати екологічно чисту енергію. Одночасно ці заходи відповідають заявленій Азербайджаном на COP26 у Шотландії меті скоротити викиди парникових газів на 40% до 2050 року та створити «зону нульових викидів» на звільнених територіях [13]. Крім того, в рамках стратегічного партнерства з ЄС Азербайджан націлений на залучення додаткових інвестицій для розширення виробництва зеленої енергії та прискорення розвитку екологічно чистих технологій.

Стратегія переходу Азербайджану до зеленої енергетики також підтримує загальне економічне зростання країни. Розширення сектора відновлюваної енергетики сприяє розвитку несировинного сектора, створення нових робочих місць та покращення добробуту населення. Зусилля Азербайджану у боротьбі зі зміною клімату сприяють зміцненню його позицій як відповідального лідера у глобальній енергетичній галузі.

Проблеми та рішення. Майбутні перспективи проекту обіцяють значні результати, проте є певні технічні та геополітичні труднощі. По-перше, існуючі інфраструктури на даний момент є недостатніми для транспортування необхідного обсягу енергії, необхідного Європою в короткостроковій перспективі. Однак запаси залишків та відновлюваних енергетичних ресурсів у Центральній Азії та Південному Кавказі настільки великі, що в середньостроковій та довгостроковій перспективі вони можуть легко задовольнити зростаючий попит Європи на енергоресурси. Для цього необхідний подальший розвиток та розширення транспортної інфраструктури Середнього коридору. Крім того, необхідно узгодити транспортні та економічні політики країн Середнього коридору, а також привести їх у відповідність до стандартів ЄС.

З іншого боку, технічна складність прокладання підводних оптоволоконних кабелів, геополітична напруженість у регіоні та потенційні екологічні наслідки також потребують уваги. Вирішення цих питань має ключове значення для забезпечення успіху та стійкості проекту. Для досягнення всіх цих цілей необхідно прискорити розвиток інфраструк-

тури коридору, яка сприятиме більш ефективній логістиці енергетичних ресурсів та обміну інформацією на широкому географічному просторі.

Слід зазначити, що на даний момент у розвиток Серединного коридору було вкладено значну кількість інвестицій за участю різних міжнародних та регіональних партнерів. Наприклад, залізнична лінія Баку-Тбілісі-Карс (БТК), відкрита у 2017 році, є важливою подією в історії Серединного коридору. Вона з'єднує залізничні системи Азербайджану, Грузії та Туреччини, забезпечуючи пряме залізничне сполучення між Європою та Центральною Азією. Не можна забувати, що цей коридор призначений не лише для транзиту енергії, а й для розширення транспортної, логістичної та телекомунікаційної інфраструктури. Міжнародні інвестиційні організації, такі як Китай, ЄС, Азербайджан, Казахстан, Грузія та Туреччина, вклали кошти у ключові інфраструктурні проекти Серединного коридору, спрямувавши значні фінансові ресурси на ці проекти.

У наступній таблиці наведено список інвестицій у розвиток коридору лише за останні два роки. Згідно з таблицею, серед інвестицій у Середній коридор особлива увага приділяється оновленню залізниць, автошляхів та портової інфраструктури.

Логістичні об'єкти, такі як порти в Казахстані (Актау та Курик), в Азербайджані (Баку) та в Грузії (Поті та Батумі), є ключовими ланками цього коридору. Удосконалення інфраструктури цих портів може підвищити конкурентоспроможність Серединного коридору та забезпечити його перевагу у конкуренції з Північним та Південним коридорами. Розширення та модернізація цих об'єктів збільшать можливості морських перевезень та забезпечать доставку енергетичних ресурсів до Європи у стислі терміни, надійно та ефективно.

Інвестиції Азербайджану у проект Серединного коридору також значно сприяють розвитку економіки країни. Відкриття залізничної лінії Баку-Тбілісі-Карс забезпечує Азербайджану більшу конкурентоспроможність у сфері міжнародних транспортних та торговельних перевезень. Ця залізнична лінія сприяє зміцненню економічних зв'язків між Азербайджаном та Туреччиною та розширює доступ азербайджанських товарів на міжнародні ринки. Успішна реалізація проекту перетворює Азербайджан не лише на транзитну країну енергетичними ресурсами, а й на найважливіший маршрут для міжнародної торгівлі.

Інтерес міжнародних фінансових інститутів до Серединного коридору ще більше підкреслює

Таблиця 1

Інвестиції в Середній коридор після нападу Росії на Україну у лютому 2022 року

Джерело інвестицій	Обсяг інвестицій		Значення
Євразійський банк розвитку (2024)	3, 5 мільярд доларів		Транспортна інфраструктура
Європейська комісія (2022)	2,3 мільярд євро		Підводний кабель для передачі електроенергії між Азербайджаном та ЄС
Євразійський банк розвитку (2024)	1,5 мільярд євро		Фінансування міжрегіональних транспортних сполучень у Центральній Азії
Європейський інвестиційний банк (2024)	1,47 мільярд євро		Проекти сталого транспорту в Центральній Азії
AD Ports и Национальная нефтяная компания Казахстана (2022)	7 8 0	млн дол.	Судоходные услуги для энергетических компаний в Каспийском регионе и создание инвестиционных форматов. Увеличение грузоперевозок до 8–10 млн тонн нефти в год
Semurg Invest (2023)	1 0 0	млн дол.	Збільшення вантажопідйомності порту Курик до 15–20 млн тонн на рік
Азербайджан (2022)	1 0 0	млн дол.	Фінансування реконструкції вантажної ділянки залізниці Баку-Тбілісі-Карс у Грузії
Азербайджанские железные дороги (2023)	2 0 , 5 8	млн дол.	Модернізація залізничної мережі
Wondernet Express	2 0	млн дол.	Будівництво терміналу добрив у порту Батумі, Грузія
Азербайджан (2022)	1 0 0	млн дол.	Удосконалення залізничної лінії Баку-Тбілісі-Карс для збільшення пропускної здатності до 5 мільйонів тонн на рік
Група Turkish Albayrak (2022)	2 0	млн дол.	Розвиток Бакинського порту. Операції з Ro-Ro контейнерами та терміналом компанії-виробника добрив
Министерство транспорта Казахстана	6 1 8	млн дол.	Albayrak Розвиток портів Актау та Курик, створення інфраструктури для нових транспортних суден та контейнерних терміналів, збільшення пропускної спроможності портів

Джерело: Observer Researcher Foundation [14]

стратегічну значущість цього проекту. Світовий банк, Азіатський банк розвитку та Європейський банк реконструкції та розвитку надають фінансову підтримку інфраструктурним проектам Серединного коридору, допомагаючи Азербайджану та іншим країнам-членам забезпечувати економічну стійкість регіону та енергетичну безпеку. Ці міжнародні партнерства забезпечують довгострокову стійкість та розвиток Серединного коридору.

Європейська комісія давно підтримує розширення Південного газового коридору (СГК), попередника Серединного коридору (СК). СГК є проектом, який значно впливає на постачання природного газу з Каспійського басейну до Південно-Східної Європи, потенційно через Транс-адриатичний трубопровід до країн Західних Балкан, забезпечуючи безпечні, надійні та прогнозовані поставки. Остання частина трубопровідної мережі починається на кордоні Греції та Туреччини, проходить через Албанію, перетинає Адриатичне море та закінчується в Італії.

Тим не менш, існують кілька труднощів, пов'язаних з розвитком ресурсів, таких як відсутність сучасних технологій видобутку в регіоні, високі витрати на видобуток, обмежені можливості транзитної інфраструктури, політична нестабільність та значний вплив Росії та Китаю в регіоні, а також труднощі із залученням інвестицій з ЄС.

Розвиток Каспійського басейну як важливого джерела вуглеводневих ресурсів для Європи та світу було утруднено низкою факторів. З одного боку, ефективний опір Росії та Ірану заблокував будівництво Транс-Каспійського газопроводу, тоді як сама Росія стала основним постачальником енергетичних ресурсів із Центральної Азії до Європи. З іншого боку, ринки Китаю та Індії, що ростуть, направили газові поставки з Туркменістану на схід. Незважаючи на це, значні запаси енергетичних ресурсів залишаються невикористаними і чекають на західні інвестиції.

Країни Центральної Азії прагнуть більш високого ступеня незалежності від Росії. Якщо Росія суттєво скоротить або припинить закупівлю нафти і газу у Казахстану та Туркменістану через надлишок виробництва, ці країни можуть розпочати активніший розвиток торговельних зв'язків з європейськими державами. Перші приклади цього вже видно: збільшення постачання нафти з Казахстану до Європи через Азербайджан та останню угоду Туркменістану з Угорщиною про постачання газу.

Азербайджан і Грузія також відіграють важливу роль у Серединному коридорі (відповідно, як виробник енергії та транзитна країна), і обидві країни мають значний потенціал у галузі відновлюваних джерел енергії. Азербайджан докладає всіх зусиль для збільшення експорту вуглеводнів до Європи, активно просуваючи енергоефективність та виробництво відновлюваних джерел енер-

гії, а також плануючи експортувати зекономлений газ та нафту. Водночас, Азербайджан збільшує імпорт газу з Туркменістану через Іран за механізмом «свапу». У червні 2022 року Іран та Азербайджан домовилися подвоїти щорічний обсяг обміну газом між Туркменістаном та Азербайджаном через іранську трубопровідну систему (з поточних 1,5–2 мільярдів кубометрів на рік) [15].

Одним із найважливіших етапів, які належить подолати для розвитку коридору, буде відкриття Зангезурського коридору. Розвиток Зангезурського коридору може суттєво збільшити пропускну спроможність Серединного коридору та його глобальне значення. Відкриття залізничного та автомобільного маршруту, який з'єднає основну частину Азербайджану з Нахічування через територію Вірменії і далі з Туреччиною, може принести значну економічну вигоду не тільки для Азербайджану та Туреччини, а й для Вірменії. В результаті розвиток Серединного та Зангезурського коридорів матиме стратегічне значення для енергетичної політики Азербайджану та процесу переходу до зеленої енергетики. Зміцнення співпраці з сусідніми країнами, покращення інфраструктури та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів сприяють реалізації повного потенціалу цих маршрутів та забезпеченню сталого розвитку регіону.

Висновки та й перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Проект Середнього коридору має стратегічне значення в енергетичній політиці Азербайджану та у стратегії переходу до зеленої енергії. Роль Азербайджану в транзиті енергії є важливим маршрутом, який сприяє забезпеченню енергетичної безпеки ЄС, диверсифікації енергетичних ресурсів у регіоні та підтримці переходу Європи до зеленої енергетики. Країна, граючи центральну роль енергетичному транзиті, також орієнтується на екологічну стійкість, прискорюючи реалізацію проектів у сфері відновлюваних джерел енергії.

Геополітичне становище Азербайджану та його багаті енергетичні ресурси забезпечують країні вигідне становище експорту енергії до ЄС через Середній коридор. Проведення COP29 в Азербайджані та оголошення 2024 року «Роком солідарності заради зеленого світу» демонструють прагнення Азербайджану зробити внесок у глобальні екологічні цілі та продемонструвати лідерство у переході до зеленої енергії. Ініціативи Азербайджану у сфері відновлюваної енергетики спрямовані не лише на забезпечення внутрішніх енергетичних потреб, а й на стимулювання експорту зеленої енергії на глобальні енергетичні ринки.

Майбутні перспективи Середнього коридору мають важливе значення не лише для Азербайджану, а й для країн регіону. Країни, які розташовані на узбережжі Каспійського моря, через Середній коридор отримують нові можливості для доставки своїх енергетичних ресурсів на європейські ринки.

Це сприяє розвитку не лише енергетичного сектору, а й економіки регіону, торгівлі та інфраструктури. Інвестиції Азербайджану та інших зацікавлених сторін у цей коридор, а також міжнародне співробітництво щодо його розвитку відіграють ключову роль у забезпеченні довгострокової стійкості проекту.

Для Азербайджану Середній коридор є не лише маршрутом транзиту енергії, а й можливістю стати центром зеленої енергетики. Використовуючи повний потенціал цього коридору, країна має на меті забезпечити свою енергетичну безпеку, а також реалізувати екологічно стійку енергетичну політику. Стратегічне становище Азербайджану та його багаті природні ресурси роблять його зручним центром задля досягнення цих цілей. Проекти, такі як Середній коридор та Зангезурський коридор, сприятимуть подальшому зміцненню значення Азербайджану на регіональних та глобально-енергетичних ринках.

Як найкоротша і найбезпечніша альтернатива маршрутам на Півночі та Півдні, Середній коридор полегшує експорт значних обсягів залишкових енергетичних ресурсів і може зробити свій внесок у декарбонізацію коридору з розвитком відновлюваної енергії, підтримуючи досягнення мети ЄС щодо відновлюваних джерел енергії. Незважаючи на кілька економічних, політичних та технічних труднощів, які заважають широкомасштабному та своєчасному розвитку коридору, нинішні світові події створюють можливості для його розширення. Країни Центральної Азії, Південного Кавказу, ЄС та США, а також усі зацікавлені сторони повинні об'єднати зусилля для реалізації Середнього коридору та спільного використання переваг його впливу на економічний, політичний, соціальний та безпековий розвиток регіону.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Azərbaycan Respublikasında 2024-cü ilin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. 25 dekabr 2023, Bakı. (Elektron resurs: <https://president.az/az/articles/view/62737>).
2. Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu imzalanıb. 18 iyun 2022, Bakı. (Elektron resurs: <https://president.az/az/articles/view/56689>).
3. Middlecorridor.com, History. (Elektron resurs: <https://middlecorridor.com/en/about-theassociation/history-en>).

4. Hungary, Romania and Azerbaijan join forces for mega European energy project. 29 Oktyabr 2024 (elektron resurs: <https://report.az/en/infrastructure/hungary-romania-andazerbaijan-join-forces-for-mega-european-energy-project/>).

5. Azərbaycanda bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə. 6 mart 2024 (elektron resurs: <https://minenergy.gov.az/az/alternativ-ve-berpa-olunan-enerji/azerbaycanda-berpaolunan-enerji-menbelerinden-istifade>).

6. Renewable energy targets (Elektron resurs: https://energy.ec.europa.eu/topics/renewableenergy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-targets_en).

7. İlham Əliyevin sədrliyi ilə 2020-ci ilin yekunlarına həsr olunmuş videoformatda müşavirə keçirilib. 6 yanvar 2021 (elektron resurs: <https://president.az/az/articles/view/49933>).

8. Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində "yaşıl enerji" zonasının yaradılması ilə bağlı tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı. 3 may 2021 (Elektron resurs: <https://e-qanun.az/framework/47397>).

9. Energetika Nazirliyi Yaponiya şirkəti ilə müqavilə imzalayıb. 6 may 2021 (elektron resurs: <https://minenergy.gov.az/az/xeberler-arxivi/energetika-nazirliyi-yaponiya-sirketiile-muqavile-imzalayib>).

10. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə yaşıl enerji zonası (YEZ). (Elektron resurs: <https://area.gov.az/az/page/layiheler/yasil-enerji-zonası/yasil>).

11. Şəfəq Günəş Elektrik Stansiyası. (elektron resurs: <https://area.gov.az/az/page/layiheler/cari-layiheler/240-mvt-gunes-elektrik-stansiyası>).

12. 230 MVt gücündə "Qaradağ" Günəş Elektrik Stansiyası. (Elektron resurs: <https://area.gov.az/az/page/layiheler/cari-layiheler/230-mvt-gunes-elektrik-stansiyası>).

13. Qlazqo şəhərində keçirilən BMT-nin iqlim sammitində (COP26) Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirinin müavini Rauf Hacıyev çıxış edib. 11 noyabr 2021 (elektron resurs: <https://eco.gov.az/az/nazirlik/xeber?newsID=13366>).

14. The Middle Corridor: Reviving connectivity for EU-Central Asia Trade and India's strategic imperative. 13 sentyabr 2024 (Elektron resurs: <https://www.orfonline.org/research/the-middle-corridor-reviving-connectivity-for-eu-central-asia-trade-and-india-sstrategic-imperative>).

15. Iran recorded a surge in gas swap from Turkmenistan to Azerbaijan. 16 aprel 2023 (elektron resurs: <https://www.newscentralasia.net/2023/04/16/nigc-iran-recorded-a-surge-in-gas-swap-from-turkmenistan-to-azerbaijan/>).

The role of the middle corridor in Azerbaijan's energy strategy: transition to green energy

Aghalarli Aghalar

Postdoctoral Student at the Department
of International Relations
Western Caspian University
Istiglaliyyat str., 31, Baku, Azerbaijan
ORCID: 0009-0006-0174-8987

The aim of this article is to explore the growing significance of the Middle Corridor (Trans-Caspian International Transport Route) in Azerbaijan's energy policy, as well as its regional and international impacts. It emphasizes Azerbaijan's dual objectives: delivering its own energy resources to the European Union and serving as a transit hub for energy flowing from Central Asia. As the fastest and most secure route connecting Europe with China and Central Asia, the Middle Corridor strengthens Azerbaijan's position in the global energy market. The Russia's invasion of Ukraine and the EU's sanctions on Russia and Iran further highlight the strategic role of this corridor, underscoring Azerbaijan's pivotal position. Additionally, the article examines Azerbaijan's green energy strategy and its collaborative prospects with the EU, including the implications of hosting COP29 in Baku on the country's environmental commitments and initiatives within the "Year of Solidarity for a Green World" framework to advance the transition to renewable energy. Various transportation and communication infrastructure projects support Azerbaijan's goals of energy security and economic resilience, positioning the country as a potential global energy hub. The Middle Corridor solidifies Azerbaijan's strategic stance in transport, logistics, and energy exports, contributing significantly to Europe's energy security.

Methodology and methods. The article employs analysis, synthesis, induction, and comparative analysis methods to comprehensively examine the role of the Middle Corridor in Azerbaijan's energy policy and its significance in the transition to green energy.

The novelty of the article lies in its evaluation of the strategic importance of the Middle Corridor in Azerbaijan's energy policy within the context of the transition to green energy. It also introduces new approaches to Azerbaijan's energy transit and renewable energy potential while highlighting prospects for regional and global cooperation.

Main results: The article highlight that the Middle Corridor serves as a key strategic route in Azerbaijan's energy policy, strengthening the country's position in the transition to green energy. It demonstrates that Azerbaijan's cooperation with the European Union in both energy transit and renewable energy contributes significantly to regional and global energy security. Additionally, green energy projects are emphasized as an essential part of Azerbaijan's sustainable development strategy.

Key words: Middle Corridor, Azerbaijan, COP29, Green Energy, Central Asia.